

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo: „Angeljček“

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. maja 1897.

Leto XXVII.

Majnikova.

Pomlad cvetna je prispela
 Znôva na zemljo otožno,
 Darežljivo je odela
 Vse z obleko pestro-rožno.
 Koder gré, življenje vdahne:
 Cvetje polja, petje lésa
 Mámi nam oči, ušesa;
 In pomladne sape lahne
 Nam okrožajo glavé.
 Dvígni, dvígni se srcé!
 Saj je prišel spet nazaj
 Ljubeznivi mesec maj.

Blažena tekó nam leta:
 Prostim vseh skrbíj nebrojnih
 Nam življenje ne obeta
 Dnevov trudnih, dnevov znojnih.
 Solzna zemlja — vrt cveteči
 V domišljiji se dozdeva,
 Kjer veselo naj prepeva
 Človek v nekaljeni sreči.
 Še nam mlada lica rdé,
 Jasne še oči goré,
 Saj praznujemo sedaj
 Svojega življenja maj.

V vence víjno pestre cvete,
 Naj iz grl glasé se spevi,
 In zaúpljivo kot dete
 Jih darujmo sveti Devi,
 Ki v nebesih v divni slavi
 Vekov mnogo že kraljuje,
 Naše prošnje milo čuje,
 Nas v potrebah ne ostavi.
 Dvígajmo zato prošnjé
 V cvetnem mesecu do Nje:
 Vsi otroci Nji tedaj
 Posvetímo mesec maj!

Ko življenja dan utóne,
 Živo nam okó ugasne,
 Duh pustí telesa spóne,
 Dvigne se nad zvezde jasne
 Pred prestol Trojice svete.
 Tamkaj v sreči preveseli
 Bomo alelujo peli,
 Veke žíli nikdar štete.
 K Bogu torej hrepené,
 Naj vse misli in željé,
 Kjer vžívali vekomaj
 Bodemo nebeški maj.

Fr. Kralj.

Iz kočē v palačo.

(Povest. — Spisal St. pl. Orlovič.)

V.

Ko se je povrnil drugi dan Pavel od maše, našel je na Grebenu vse izpremenjeno. Malone vsi gostje so se odpeljali, ž njimi tudi Berger, vsa živahnost in veselost je izginila iz grada, posli so leno postajali po hodnikih in si tajno šepetali. Pavel je odšel v svojo spalnico, takoj za njim je prihitela gospa Bergerica in Egon.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Pavel? Prišel je brzjav, da so se delavci uprli in ustavili delo, gospod se je moral odpeljati takoj v mesto. — Oh, prosim vas, pišite svojemu očetu, naj potolaži delavce; vašega očeta cenijo vsi delavci, dobro vem, njegova beseda ima pri njih največ veljave. Oh, prosim, pišite mu takoj, da ne bo prepozno, storite mi to ljubav!« javkala je Bergerica proseče in preplašeno.

»Glej, Pavel«, govoril je Egon, ko je odšla mati, »ako delavci skoro ne prično zopet delati, imeli bomo veliko škodo, a le jedna beseda tvojega očeta jo odvrne prav lahko. Mi vsi vam bomo za to jako hvaležni. Pomisli, koliko dobrega je storil že moj oče vaši družini, podaril vam je hišico in vrtiček, a to gotovo ni vse!« Pavla je ta vest silno iznenadila in mučne misli so mu napolnile glavo, nehoté je ponavljal vprašanje gospe Bergerice: »Kaj bo, kaj bo?«

»Ako se vsa stvar srečno poravná, Pavel«, nadaljuje Egon, »zadene posebno tebe velika sreča. Ali veš, kaj namerja moj oče s teboj? Silno si se mu prikupil s svojim obnašanjem in znanjem, zato bi te rad vzel za svojega, meni in Magdi za brata, godilo se ti bo dobro, treba ti ne bo več trpeti v oni koči, živel boš v izobilju pri nas v palači. Vsi te bomo radi imeli, tudi Magda; ne smeš ji zameriti, če te je kdaj podražila, saj veš, kakšna je: šali se rada in trmasto glavo ima. O, ne veš, kako dobro srce ima; ni tako strašna, kakor se kaže. Prav hudo mi je bilo davi, ko jo je oče tako ošteval, ker ti je včeraj pri Federnovih rekla žaljive besede. Obljubila mu je nato, da nikoli ne napravi več kaj takega. Pavel, kaj molčiš? Ali te ne mika taka bodočnost?«

Pavel ni odgovoril na te besede, čudil se je, odkod ta nenadna prijaznost in laskave besede. Zopet se mu je vsililo tisto vprašanje: »Kaj mi pa prav za prav hočejo? Kaj naj pomeni to prisiljeno obnašanje?« Skoro so se mu obrnile misli drugam: na dom. Zakaj so se uprli delavci? Ščuval jih gotovo ni njegov oče. Strah ga je navdal, začel se je bati za očeta in mater.

Po kosilu so ostali dlje v jedilnici ko sicer; vsi so se prijazno pogovarjali s Pavlom, poročnik Herman in Egon sta sedela ž njim pri mizi, gospa Bergerica in Magda sta pleli ob odprtem oknu, neznosna soparica se je širila po sobi.

»Vojaki so še jedino nekaj vredni ljudje«, povzame poročnik in široko zehne, »jedino vojak kaže še nekoliko življenja, vse drugo je nekako zaspano in mrtvično, brez vse moči in volje!« Pri teh besedah se je leno in nerodno

zibal na stolu; komaj je izgovoril zadnjo besedo, se je prekucnil s stolom vred in padel po tleh. Vsi so se mu smejali in Magda je nagajivo pripomnila :

»Vse drugo je nekako zaspano in mrtvično, brez vse moči in volje!« Herman se ni zmenil za smeh in Magdin dovtip, pobral se je hladnokrvno s tál, sedel zopet na stol in nadaljeval :

»Kdo je pripravljen kakor vojak dati vsak trenotek življenje za domovino?«

»Motite se, ako mislite tako o vseh nevojakih«, odvrne Pavel, »tudi mej temi je mnogo hrabrih in podjetnih ljudij, ki so pripravljeni umreti ne le za splošno domovino, za človeštvo, ampak tudi za vsakega pojedinega človeka; meni, n. pr. je življenje božji dar in, kakor um ali roke, le sredstvo, s katerim koristimo lahko sebi in svojemu bližnjemu.«

»Prav govorite, Pavel«, oglasi se zopet mladi poročnik, »tudi jaz bi se žrtvoval za pojedinega človeka, a le, ko bi bil kaka visoka, odlična oseba, na priliko cesar ali kralj.«

»Preveč ste izbirčni«, zavrne ga Pavel, »ko bi jaz videl koga v nevarnosti, ne bi vprašal prej, ali je kralj ali berač, brez pomisleka bi skočil za njim na priliko v vodo ali ogenj.«

»Potemtakem pa premalo cenite svoje življenje; kralj ali berač, to vendar ni isto! Kaj pa ti praviš, Egon?« vpraša Herman bratranca, »ali bi ti skočil za ubogim delavcem v vodo, da bi mu rešil življenje?«

»Še kopat se grem nerad v mrzlo vodo, pa naj bi šel v nevarnost za« —

»No, Egon, dosti«, oglasi se mati, široko zehne in čudno zavriskne, kakor se rado nehoté pripetí pri zehanju. »Ali nimate drugega pogovora?«

»Mamica, veste kaj bi sedaj najrajše napravila?« vpraša nato zategnjeno Magda.

»Kaj takega, hčerka? Povej, kaj bi rada?«

»Najrajše bi umrla!«

»Magda! Kake misli!«

»Vročé, soparno in dolgočasno je, da ne vem, kam bi se dejala! Mamica, umrla bi najrajše!«

»Meniš, da bi te bilo škoda?« podraži jo Egon.

»Egon!« zakriči hripavo Magda in skoči po koncu, »taki paglavci v družbi sploh nimajo besede, najmanj pa o meni! Sicer pa opazujem zadnji čas, da me vsi po strani gledate, da so vam pritepenci več nego jaz!« Mati se prestraši ob teh besedah, takoj uvidi, da so popadle hčerko muhe samoglavnosti.

»Magdica, ljuba Magdica, trudna si še od včerajšnjega izleta«, tolaži trmoglavko mati in jo prime za roko. »Ali ti ne bi dobro délo, ko bi šla malo spančkat?«

»Ne, v park grem; zunaj v prosti naravi med drevjem se lažje diše, kakor tukaj med ljudmi, ki ne marajo zame.« Te besede je Magda komaj izgovorila, srd jo je davil in porosile so se ji oči.

»Hahaha, kdo bi pač maral za tako razposajenko in« — zavrne jo brat, a Magda ga le divje, srdito pogleda in odide.

»Le pustimo jo, naj gre«, govori za njo Egon, »v samoti jo najprej minejo njene muhe. Videli boste, skoro se vrne krotka kakor golobičica. — Pavel, midva s Hermanom greva po gozdu na izprehod, puški vzameva s seboj; ali greš tudi ti z nama? Jako drago nama bo!«

»Prav rad bi šel«, se opravičuje Pavel, »a obljubil sem davi gospodu župniku tam na vasi, da pridem popoldne k njemu. Oprčstite, morda drugo pot!« Nato so se razšli, Pavel se je odpravil k župniku, a Egon in Herman v gozd.

Bilo je jako soparno, solnce je čim dalje bolj pripekalo, sinje nebo je bilo prevlečeno s fino, prozorno-sivkasto tenčico, solnce je gledalo nekako zaspano po svetu, kakor ne bi moglo več krotiti žgočih žarkov, ki so mu mnogobrojno uhajali in vidoma mrgoleli po razbeljenem zraku. Težak in dušeč pokoj je ležal nad okolico.

»Amen na veke«, odzdravil je stari župnik Pavlu, vstopivšemu v sobo, »dobro, da ste prišli, mladi prijatelj. Kar prestajati ne morem več doma, tako je soparno, pojdeva pa malo v Federnov gozd na prešet.« Pavel veselo privoli. Stari gospod vzame širokokrajni klobuk z obešala in debelo palico iz kota. Kreneta po travnikih naravnost proti gozdu.

»Strašanska soparica«, izpregovori častitljivi starček, »tako ne more več dolgo ostati, danes proti noči ali jutru se zna napraviti nevihta! Bog nas obvaruj vsega hudega! Poglejte po polju, kakor zlato morje se ziblje zoreče klasovje, kaka škoda bi bila, ko bi se usula toča. Ubogi kmet, ne le, da mu vedno pretí narava sama, še drugi, ki jih on hrani in živi, zatirajo ga in izžemajo.«

»Kmetu in delavcu, ki sta stebra človeštva in najkrotkejši stvari na svetu, godi se jednaka krivica«, pristavi Pavel, »dandanes se nič ne gleda na zasluge in pridnost; kdor je zvitejši in jačji, tisti velja kaj, drugi nič. Ko sem včasih opazoval, kako se trudijo moj oče zame in za mater, za svojo družino in za druge, kako vestno vršijo svoje dolžnosti, zbolelo me je v srcu in vstalo mi je vprašanje: »Zakaj so moj oče tako pridni in delavni, pa se nikoli ne morejo vzpeti višje, da morajo ostati večen hlapec in trpin, dočim se drugi prav nič ne trudijo, a vendar živijo v največjem bogastvu in gospodstvu? Ali je to pravično? Ta se ubija noč in dan kakor črna živina, in zato uživa le revščino in glad, drugi se pa le izprehaja in vozi v kočiji ter ne pozna nobenega truda na zemlji, a vendar živi kakor bogat kralj v najlepši palači.«

»Dà, dà, večkrat se godi tako, a tolaživa se s tem, mladi prijatelj, da bo na onem svetu baš narobe, poštenih trpinov čaka v nebesih največja sreča, a razkošnih bogatinov v peklu največje trpljenje, oni trpé le kratek čas na zemlji, zato se bodo veselili večno v nebesih, ti se pa le kratek čas veselé v hudobijah na zemlji, zato bodo trpeli vekomaj v peklu!« Te besede izkušenega starčka so pomirile in olajšale Pavlu srce, veselo se je nasmehnil, ko je zapazil pred seboj hromega znančka, nabirajočega po mehkiem mahu gozdnih cvetic. Hromi deček jima je veselo prihitel naproti z velikim šopom v roki, poljubil župniku roko in vrteč klobuček mej prsti hitel Pavlu praviti:

»Boljše jim je, boljše moji ljubi stari mamici. Za oni denar sem jim kupil vina in mesa, ne veste, kako jim je vse to dobro délo. In zvečer so bili jako dobre volje, sedel sem jim k vznožju na postelj, in pravili so mi dolgo lepe pravljice, tako lepih še nisem slišal; ako hočete, ponovim vam jih vse prav natanko. Predno sva zaspala, molila sva dolgo, mladi gospod, za vas, da bi vam ljubi Bog vse stotero povrnil, vam in vašim starišem. Vzemite te cvetlice, nabral sem jih ravnokar za vas, pa ni treba nič plačati!«

Prisrčno govorjenje dečkovo, njegovo veselje ob poboljšku stare mamice je globoko ganilo gospoda župnika, stisnil je dečku mal dar v roko in rekel Pavlu:

»Kako ste srečni, dobri mladenič! Torej tudi že drugi molijo za vas?«

Nato sta jo mahnila dalje po gozdu in Pavel je začel praviti, kako se je seznanil z dečkom, kako ga je otel nekoč Egonovega biča.

»Ne veste, častiti gospod«, je končal Pavel svoje pripovedovanje, »kako težko prebivam na Grebenu, mej temi ljudmi brez srca. Da, vsi so brez srca, posebno pa domača hči Magda; vpričo velike družbe pri Federnovih me je včeraj vprašala, kako morem ljubiti svojega grdega, grbastega in kozavega očeta? Ali ni to brezsrčna žalitev? Kolikokrat sem že mislil skrivaj pobegniti; sploh ne vem, zakaj me silijo v svojo sredo. Rekli so mi, da se bova z Egonom na letovišču učila, a Egon neče o tem niti slišati.«

»Čudno, čudno! Razmere mi niso potanje znane, zato vam ne vem svetovati. Ali mi niste pripovedovali, da je podaril gospod Berger vašemu očetu hišico z vrtom brez vsega vzroka in obveznosti? — Čudno, čudno!«

»Kaj mislite, častiti gospod?« vpraša vznemirjeno Pavel.

»Moje misli vam odkrije stoprav bodočnost. — Sicer pa potrpite malo; ako ne morete prenašati Magdinih žalitev, ogibljite se je vedno. Jako čudno se mi zdi, kar ste mi vse pravili o njej; oni dan sem šel mimo Grebena in jo videl v parku, spoštljivo me je pozdravila. Govoril sem ž njo in nobena beseda ni pričala o notranji popačenosti; deklica je sicer nedolžna, le svoje mladostne napake in muhe ima, katerih bi jo morala odvaditi materina vzgoja. Da bi le ne bilo prepozno!«

Hipoma so izginili solnčni žarki, ki so prodirali skozi gosto smrekovo vejevje in somrak je padel po gozdu, vsa okolica se je nakrat predružačila, po vejah je zašumelo, zadrevil se je vanje veter in dihnil z opojnim vonjem po gozdu, v višavah je nevoljno zagodrnjalo. Oba sta se ozrla kvišku, črni oblaki so se podili po nebu.

»Moje prerokovanje se je še prej izpolnilo, ko sem mislil, nevihta bo; predaleč sva zašla, glejva, da prideva skoro pod varno streho.« Komaj je izgovoril župnik zadnje besede, ko je hujše po gozdu zašumelo in so se vrhovi smrek globoko zazibali, zagrmelo je hreščeče in začele so padati debele kaplje.

»Hitiva!« vzklikne župnik, »tu nekje v bližini imajo Federnovi tesarji kočo.« Ulila se je ploha, bliskalo se je neprenehoma, kakor da bi se nebo ognjeno odpiralo, grom je bobnel in vihar je strahovito bučal. Hitela sta na vso moč; onstran šumečega potoka sta zapazila kočo, kalna voda je v potoku

vidno naraščala, srečno sta prelezla ozko brv in prišla vsa premočena v kočo. Tesarjev ni bilo doma, v koči sta dobila le mladeniča, ki jim je navadno kuhal.

»Joj, joj, ploha je ulovila tesarje pri delu«, jadikoval je mladi kuhar, »ako skoro ne pridejo, odnese deroča voda brv in niti pod streho ne bodo mogli, joj, joj!« Slepeče se je zabliskalo in glušeče zagrmelo.

»Udarilo je«, govoril je prejšnji jecljaje in lasje so se mu naježili, mraz mu je spreletal celo telo.

»O Bog, reši nas hudega«, molil je pobožno župnik.

»Nekdo trka na vrata«, izpregovori Pavel in hiti odpirat, ker se kuhar niti premakniti ne more od strahu; skoro se vrne — z Egonom in Hermanom.

»Take nevihte nisem še doživel, mokra sva do kože«, reče Herman, vstopivši v sobo, »čuden priključaj, častiti gospod župnik, da smo se sešli v tej koči.«

»Ves Greben se menda preseli v to nizko kočico«, nasmeje se bridko gospod župnik.

»Ali sta prišla čez brv, ali je ni še odnesla voda?« vpraša še vedno jecljaje mladenič.

»Ne veva, prišla sva od zadej. Strela nama je baš pred nosom preklala visoko smreko in jo zavalila v dolino«, odgovori Egon, tresoč se od straha in mraza, »zakuri vendar, mladenič!« Vihar je zunaj razsajal, da se je drevje strahovito priklanjal, da je vejevje hreščeče pokalo. Kar se začuje glasno vpitje moških glasov.

»Tesarji kličejo«, zajeclja kuhar in steče iz sobe proti potoku, Pavel, Herman, Egon in župnik za njim. Od daleč zapazijo sredi brvi deklico, ki hoče še ubežati čez narasli potok, na oni strani pa glasno vpijoče tesarje, velik val se pripodi in zaleti v brv, deklica zakriči, mahne z rokami in izgine z brvjo v motnih, deročih valovih.

»Moj Bog, Magda!« jekne zamolklo Pavel; Egon in Herman obstaneta kakor okamenela in se primeta za roke. Pavel skoči k potoku, strga suknjo s sebe, pogleda kričeče može onkraj potoka, Egona in Hermana za seboj, vsi so stali kakor prikovani, ta čas priplava Magda na površje, Pavel plane za njo, zagrabi jo in poskuša plavati k bregu, a valovi ju odnesó dalje. Sivolasi župnik poklekne ob bregu, odkrije se in sklene roke, iskreno moli in prosi obema nesrečnikoma v vodi rešitve — ali odpuščenja grehov. Hudo se bori Pavel z razdivjanim valovjem; sedaj se prikaže na površju, sedaj zopet zgine; može na oni strani, a tu Herman, Egon, župnik in kuhar sledijo ob potoku, nobeden si ne upa skočiti nesrečnikoma na pomoč. Pred seboj zapazijo črez potok prevrnjeno košato smreko, katero je razklala strela. Iskrica upanja se vzbudi vsem v trepetajočih prsih: morda se ujameta potopljenca mej veje. Pred smreko priplava Pavel zopet na površino in valovi ga poženo naravnost mej veje. Tesarji mu priskočijo po smreki na pomoč in ga srečno izvlečejo z deklico vred. Pavel se je malo zavedal, dva tesarja sta prijela njega, a dva nezavestno Magdo, prinesli so ju v kočico, mej tem se je nevihta nekoliko poglobila in ploha ponehala.

Petránova Ljudmila.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

Bilo je dva dni pred zadnjo dražbo Petranove hiše. Kapitan je sedel zamišljen v svoji sobici in se oziral po znanih predmetih, ki so ga spominjali mnogih veselih dnij na božjem svetu, ko je še ponosno veleval pomorščakom stoječ na kapitanovem mostiču sredi ladije ter motril kompas in pa zaznamenoval hitrost, s katero je rezal parnik zelenkaste morske valove.

Nocoj ni bil kapitan najboljše volje. Dobil je namreč pismo iz mesta Adena v Arabiji, da se je potopil oni parnik, kateremu je bil toliko let kapitan Pavel Koren. Stari pomorščak je glasno tožil o slabih časih in slabih kapitanih. Mnogo njegovih znancev se je potopilo, a večina se je, hvala Bogu, vendar-le rešila. Ta novica ga je nekoliko utešila. Vendar je moža vznemirjala še neka druga stvar, in to je bila zadnja dražba Petranove hiše. Silno ga je jezilo, da se brat ni udal vkljubo vsem grožnjam. Torej niti toliko mu ni vreden on, ki je njegov rodni brat; on, ki mu je dal toliko denarja v kupčijo, da je Ivan spravil lepe dobičke v svoj žep, a nikoli ga ni še prosil krajcarja. Niti toliko ga ne ceni, da bi vpričo njega prizanesel revi, katere dolg je Korenu prava ničla. To je čudno.

V sveti jezi udari kapitan po mizi in hoče zopet k bratu, da mu naznani terjatev za doto in vse posojene novce. Ondaj se mu prikaže izpod nekih papirjev droben, zapečaten listič, čegar naslov je kazal, da je namenjen prav kapitanu. Urno ga odprè in here:

Velečastiti gospod kapitan!

Srčno rada bi Vas ustno prosila, da posredujete za me in mojo ubogo mamó pri gospodu bratu zastran skorajšnje dražbe, pa nisem mogla skrivaj z Vami govoriti in Vas klečè prositi milosti.

Zato izvolite mi oprostiti otroško nepremišljenost in poskusite omečiti srce gospodu bratu, da naju z mamó pusti pod streho. Saj bodeva poravnali dolg, kakor hitro bo mogoče. Gospod kapitan, vedno ste bili tako dobri meni in moji mami; zato upam, da ne bode zastonj moja prošnja. Vaša beseda veliko zaleže. Usmilite se nas vsaj Vi, dobri gospod kapitan.

S solznimi očmi Vas prosi

hvaležna

Ljudmila Petranova.

Pripomnja: To pisemce ponese v Vašo sobo mali Milanček, ki je bil danes dopoldne pri nas Z Bogom!

»Ta otrok, in tako piše!« čudil se je Pavel in zopet bral drobni listič. Nekaj trenutkov pozneje je bil že pri bratu in hudo sta se prijela.

»Torej ne misliš odnehati? Pusti no Petranovi siroti na miru.«

»Kaj siroti? To ti je pravi beraški rod, ki ni vreden, da ga zemlja nosi, verjemi!«

— Motiš se, Ivan, in prenašlo sodiš. Rajnemu Petranu nisi mogel dokazati krivice, pa vendar si ga sovražil in preganjal do smrti. Sedaj hočeš uničiti še njegovo družino. In zakaj?

»Pa dolarji, izkopani za Petranovo hišo?«

— Bog vedi, kdo jih je skrila. Morda celo ista oseba, ki je vrgla zavitek bankovcev na njegovo podstrešje. Sicer pa vedi, da vsi ljudje sodijo stvar tako kot jaz, in jaz, to veš dobro, imam s teboj tudi nekaj pravice govoriti.

»Tako? No, radoveden sem, če je res. Prosim govôri!«

— Torej, ker želiš, bodi! Ali hočeš, da izračunava, koliko je moje dote in onega, kar sem ti dal spraviti skupaj?

To je Ivana vendar za trenotek oplášilo.

»Upam, da ni sile«, pravi mirneje.

— Praviš: ni sile. Ali je pa tebi sila preganjati Petranovko in Ljudmilo izpod strehe? Nehaj, pa neham tudi jaz.

»Torej za to ceno! O, saj sem vedel, da sta te ženski čisto pridobili na svojo stran. Premalo si moški, zato ne poznaš prekanjenosti, kakor jo poznam jaz, žal, predolgo. Zato me, dragi brate, ne ujameš. Raje pojdem tudi sam po svetu, kakor da bi me strašili taki ljudje.«

— Kakor vidim, ne jenjaš.

»Nikdar!«

— Pripravi moje denarje!

»Če hočeš, takoj jutri!«

— Dobro, jutri, ali vsaj v enem mesecu.

»Takoj jutri zvečer!«

Mrzlo sta se poslovila.

Kapitan je prišedši v sobo medlo gledal razne spomine in zbirke, hlastno stopal sem ter tja in stiskal roki v žep pa zopet iz žepa. Mučile so ga težke misli. Kakor je poznal bratovo trdo skorjo, ni se nadejal, da pritira vso stvar tako daleč. Torej raje pojde — to je dobro vedel Pavel — po denar na posodo, kakor da bi odnehal sam v svoji strasti.

Pavel je mislil dolgo, dolgo, in vedno bolj čuden se mu je dozdeval konec vseh teh posebnostij. Slednjič bode moral še sam izpod strehe. O, ti nesrečni greh! Ni se sicer bal, da mu bode s tem kakšna krivica, če ne bode pri bratu, a jezilo ga je, da je bilo brezvspešno vse njegovo prizadevanje.

Tudi Ivan je spal nemirno to noč. Ugibal je, kam se obrne na posodo po par tisočakov, da se odkriža brata. Žena ga je tolašila in mirila, naj potrpi in počaka, pa to ga je še huje razkačilo.

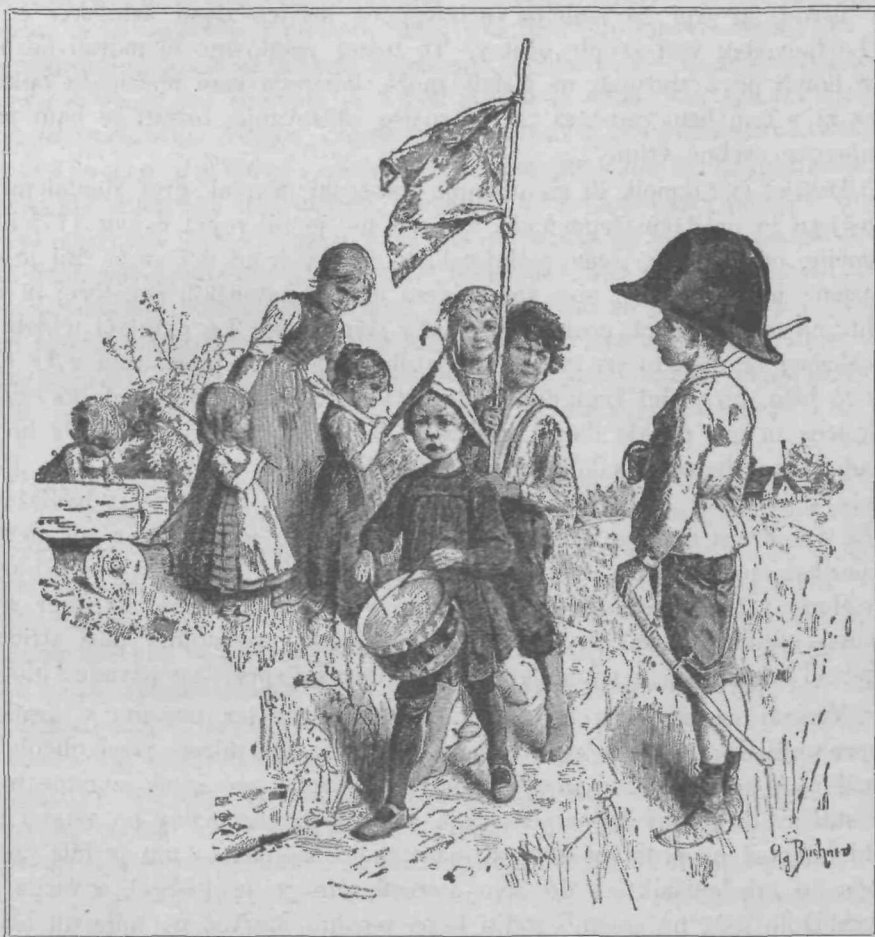
(Konec prihodnjic.)

Nad nami že vihra zastava . . .

Udari, bobnar, nam krepko,
Nad nami že vihra zastava,
Srce nam je mladó, gorko,
Veselja duša nam zigrava.

Sem v vrsto, Tonček, in korak
Naredi večji in krepkejši!
Vsak nas dovršen je vojak;
Ti, Milka, stop imej hitrejši!

Pozor sedaj! „Na levo glej!“
V obraz pogledi vsak ostro mi,
Na vsak moj klic vsakdo poslej
Obračaj, suči se krepko mi.

Tako! vojaki smo krepki,
Krepak in čil je duh vojaški.
Ponosa nam srce kipi,
Junaki v boj gremo junaški.

Pred nami in za nami vse
Krepké nas gleda lic radostnih
„Na desno suči vrsta se!“
Privri nam spev iz prs mladostnih.

Udari, bobnar, nam krepkó,
Nad nami že vihra zastava,
Srce nam je mladó, gorkó,
Veselja duša nam zigrava!

Andr. Rapè.

Naši vzorniki v zgodovini.

3. Danijel O' Connell.

Ozrimo se še jedenkrat proti severu. Z Angleško je združena tudi Irska. Irska dežela ima jako britkostno zgodovino; irski narod je mučeniški narod, ki trpi že stoletja vnebovpijoče krivice zlasti zato, ker se ni hotel odpovedati veri svojih očetov. To tužno zgodovino bi morali poznati, če bi hoteli prav spoznati in čislati moža, katerega vam hočem tu opisati; a ker ni v tem listu prostora za obširnejše opisovanje, ozirati se nam je le na njegove osebne vrline.

Danijel O' Connell, ki ga imenuje francoski učenjak grof Montalembert *največjega in najslavnejšega moža svoje dôbe, je bil rojen 6. avg. 1775 blizu Valencije, odkoder gré sedaj podmorski telegraf v drugi del sveta.* Bil je zelo nadarjen; a zatirani Irci niso smeli imeti lastnih katoliških šol, torej ni bilo misliti na to, da bi ga poslali v domačo javno šolo. Le potujoči učitelji so bolj skrivaj še učili tu pa tam. Tak potujoč učitelj je prišel tudi v O' Connellovo hišo, ko je bil Danijelček štiri leta star. Bistroumnega dečka vzame na kolena in mu počeše dolge razmršene lase rahlo in varno, ne da bi mu prizadejal kaj bolečin, kakor se je rado zgodilo, če ga je česal kak posel. S tem si je takoj pridobil blagodušno irsko srčice, da se je iz hvaležnosti naučil v poldrugi uri vso abecedo tako temeljito, da je ni nikdar več pozabil. Vendar vse izobrazbe mu ni mogla dati domača hiša; torej ga pošlje njegov stric Moric v jezuitske šole na Francosko v St. Omer in Douay, kjer se je posebno odlikoval med drugimi dijaki. Njegov predstojnik piše stricu o njem: »Ta mladenič je namenjen v človeški družbi sprejeti nenavadno ulogo.«

Vrnivši se na Irsko se poprime pravdnštva ter postane v kratkem najspretnjši in najboljši zagovornik. Lahko bi bil mirno živel ob obilnih zaslužkih, a hotel je svoji ubogi domovini posvetiti vse svoje izvrstne moči. Oprostiti sveto cerkev in narod trdega angleškega jarma, ne po vstajni prekuciji, marveč na postavni poti po družtvih in shodih: to mu je bila vzorna naloga od mladeniških let do sive starosti. Mnogo je dosegel, a vsega ne; pa zaslužnih môž ne smemo soditi le po vspehih, marveč po njihovih blagih namerah, junaških naporih in neupogljivi vstrajnosti.

Zares orjaško delo si je naložil plemeniti naš Danijel, katero so mu pa še na vse mogoče načine oteževali njegovi mogočni nasprotniki. Kdo bi mogel dopovedati, kako težko je, zdražene ljudi zbirati v društva in ohraniti jih v miru; nevedne, vsega hudega naveličane privaditi, da krotko prosijo, potem pa mirno čakajo, in da se dadó končno še utolažiti, če se jim odrekajo najbolj opravičene prošnje; sestradano ljudstvo pri zborih in volitvah obvarovati pijanosti ter vsakega krega in pretepa itd. Pa O' Connell je bil kos tej nalogi. Ako mu je angleška vlada prepovedala jedno društvo, hitro je po svoji bistroumnosti zasnoval drugo tako spretno, da mu ni mogla do živega ona prepoved. Do milijona ljudij se je zbralo ob najbolj obiskanih

zborih ali taborih, pa vse se je zvršilo v najlepšem redu in miru. Kakor poslušni otroci svojemu očetu, tako mu je bilo udano dobro ljudstvo irsko!

Odkod pa je zajemal ljubljeneec naroda toliko moč do svojega ljudstva? Mnogo mu je dal Bog že po naravni poti: bister um, živa domišljija se je kazala v njegovem ostrem očesu; ljubka prijaznost in prikupljiva dobrohotnost se mu je brala že na ustih; prijetno doneč glas, ki se je sedaj ostro, sedaj pohlevno, sedaj resno, sedaj dovtipno razlegal, priljubil ga je pri višjih, katerim je najtežavniša vprašanja umno in temeljito znal razlagati; pa tudi pri priprostem ljudstvu, kojega nagnjenja dobra in slaba, želje in zahteve, potrebe in rane, vse življenje je dobro poznal in vedel tudi spretno porabiti v svojih nagovorih. Vendar najmočnejša opora pa mu je bila sveta vera in življenje po veri: globoko vkoreninjena vera in bogoljubnost ga je ohranila zmernega in treznega, zdravega in krepostnega; molitev, milosti sv. zakramentov in zaupanje v Boga mu je dajalo po vsaki zgubi ali zmagi novo moč, novo življenje. Čeravno je imel sila veliko dela, vendar ni nikdar zanemarjal svojih verskih dolžnostij. Že v mladosti se je bil pri jezuitih privadil zgodaj vstajati, in to navado je pridržal vse svoje življenje. In le tako, da si je vsaki dan v prid obrnil že takoj prve ure, je bilo mogoče, da je v kljub svojim preobilnim opravilom mogel še vsak dan pri sveti maši biti!

O, ni ne prepuščal veliki O' Connell molitve le priprostemu ljudstvu; molil je, veliko molil tudi sam, in ni ga bilo sram sv. zakramentov skupno z reveži sprejemati, in sicer vsako nedeljo in vsak praznik. Neki zimski večer, meseca februarija, je bila v poslanski zbornici v Londonu velika obravnava, ki se je zavlekla do dveh zjutraj; O' Connell je govoril zadnji in skoro dve uri. A zjutraj ob šestih, v zelo slabem vremenu, so ga vendar videli v neki katoliški kapelici pri sv. maši; in ko pride sv. obhajilo, poklekne k angeljski mizi v sredi svojih ubogih sodeželanov. — Po svojem slavnem govoru, ki je imel katoličanom odpreti vrata v zbornico, v tistem resnem trenutku, od katerega je bila odvisna irska prostost ali še nadaljna sužnost, je ves miren stal O' Connell v nekem kotu zbornice in molil rožni venec v čast presv. Devici, od katere je pričakoval več nego od svojega prizadevanja.

(Dalje prihodnjič.)

Pomladne pesmi.

2. Žar pomladni zopet sine.

Žima mrzla je minila,
Spet je zemlji raj odstrt.
Pomlad čarna je priklila:
Cvetni oživila vrt.

Próšel iz srca globine
Meni je poprejšni gnev.
Žar pomladni zopet sine . .
V duši se poraja spev.

V. Rastko.

3. Vesni.

Pridi, vesna zorna, pridi,
S cvetkami se daj odeti,
Oh, saj bilo je brez tebe
Tožno po širokem sveti.

Oj, zasijaj solnce toplo,
Oj, potočki zašumljajte,
Rasti, rasti, trava mehka,
Ptički vsi, začšebetajte!

Zaduhtite, logi tihi,
Vzbudi zemlja se premrla,
Topli vetreci pihljajte,
V pesmi zaddonite, grla!

Vesna, vesna . . . Kakor zarja
Obraz ji blešči se mili,
Že poji mi in ogreva
Dušo s sladkimi čutili . . .

Oh, občutim radost rajsko,
Misli razpodé se besne,
Kakor v jutru sen zbežijo
O prihodu mlade vesne.

Pridi, vesna zorna, pridi,
Da že duh se prenovi mi,
Da kot ptičica svobodno
Tja pod nebes poleti mi . . .

Lucijan.

Iz nekdanjih dni.

(Spisal J. O.)

4. Petrinov „ajd“.

»No, Jurij, kedaj pojdemo bajto delat? Glej, solnce bo baš sedaj izginilo za Nanosom. Domov menda ne bomo hodili dve uri daleč po noči, ko smo tako zdelani.«

Tako pravi sosedov Tone poletnega večera na senožeti mojemu očetu.

»Da, da, bajto bo treba postaviti. Dobro, Tone, da si me opomnil. Le denite kôse iz rok in ti, Jaka, pusti za sedaj leščnike, saj jih boš še lahko nabral, predno jih začnó miši nositi v svoje luknje. Le hitro skupaj vsi, in predno bo pri svetem Juriju zvonilo »zdravo Marijo«, bo bajta gotova.

Vsi pritrdé očetu.

Tone in hlapec zabijeta koj v tla štiri kole, nalašč za to pripravljene. Na te privežeta počez druga dva droga, na katera naslonimo deske, ki smo jih v ta namen pripeljali od doma. Na vrh pa nanesimo sena, tako, da je cela bajta imela podobo kope, samo da je imela na jedni strani pri tleh odprtino. Ko je bilo po naši misli vse dovršeno, zlezemo noter in ležemo k počitku.

»Kako mrzel veter piše zunaj«, začnó oče.

»I naj piše, bajte nam že ne podere«, odgovori hlapec.

»Kaj — podere! Če pride sam Petrinov ,ajd', nam je ne podere«, odreže se Tone.

»Kakšen ,ajd'? Petrinovi nimajo vendar nikakega ,ajda'. Če pa misliš na njihovega hlapca, tisto grižo, ki vedno čepí doma, ta je seveda ne podere«, pravim jaz.

»Kdo govori o tem hlapcu?« zavrne me Tone. »Jaz mislim onega ,ajda', o katerem so mi pripovedovali rajnki ded, da je služil pred davnim časom

pri Petrinovih. To je bilo še poprej, nego so hodili Turki k nam. Takrat so še živeli ‚ajdje‘. To so bili strašno veliki ljudje. Vsi poznate Martinca, našega trgovca. Kaj ne, da je velik? Toda ‚ajdje‘ so bili taki, da bi dejali našega Martinca kar v žep. In kako so bili močni! Saj ste že gotovo čuli o ‚ajdovski‘ deklici, ki je nesla v vsaki roki posodo vode, katero vzdigne z velikim trdom naša dekla na glavo. Tudi oblačili se niso tako, kakor mi. Zaviti so bili kar v medvedje kože. Bivali pa niso tu pri nas, ampak daleč tam za morjem. No, tam za ‚laškim gričem‘ se je že kateri dobil. V Ameriki so baje še sedaj taki ljudje, a tega ne vem, so-li ajdje ali niso. Pereničev Miha mi je pravil, da je imel v Ameriki velik zaslužek, a da je zato ušel od ondod, ker si ni bil v svesti življenja pred onimi velikani. Toda pustimo za sedaj ‚ajde‘, naj bivajo, koder se jim poljubi, saj je svet velik, in pogledjmo, kako je bilo s Petrinovim ‚ajdom‘.

Pravijo, da Matenja vas ni bila takrat tako velika kakor sedaj. Zgornje polovice ni bilo, temveč tu je bil pašnik, ki je segal čez ‚kužni dol‘ tja do potoka. Hiše so bile postavljene iz hlodov, jedina Petrinova je bila zidana in najbolj premožna. Saj se še dandanes mladi gospodar rad pobaha, da so imeli nekdanj zlat plug. Je-li bil res zlat ali ne, tega ne vem; toliko sem pa slišal, da so bili res bogati.

Nekega jutra gre Petrin — moral je biti to še praded sedanjega gospodarja — po svoji navadi v hlev, da bi napojil živino. Kar zagleda za vratmi ležati spečega človeka. A kakšnega?! Velikega tako, da ga ni videl še nikoli tolikega, in močnega, kakor bi ležal sam vol v listji.

Oj, kako se ga je ustrašil!

»Moj Bog« si misli, »kako se je neki ta pošast privalila v moj hlev. Kdo bi neki bil? Hudobec ni, sicer bi imel roge in kremplje. Človek je. — Kaj, ko bi bil pesoglavec? — Da, da, on je in nihče drugi. Ko se prebudi, spravi se gotovo nad živino in jo začne žreti. Toda, ne boš je!«

Tu odveže na tihem živinčeta, izžene jih iz hleva in zapahne vrata z besedami:

»Sedaj pa delaj notri, kar ti drago, da je le moja živina zunaj.«

V začetku ni vedel, kam bi se obrnil z živino. Če jo kar pusti, zaide lahko v škodo ali se celo izgubi. Ko premišljuje takó nekaj časa, sklene pognati voli k Šmulu, ki je prejšnji teden svoje prodal, drugo drobtinico pa h kumu Blinu, ki je tudi imel jako prostoren hlev.

Švrkne torej z bičem po živini ter jo hitro žene skozi vas proti omenjenima kmetoma. S svojim krikom nad živino in pokom neusmiljenega biča je spraval kmalu vso vas na noge. Iz vseh hiš so se prikazovali ljudje in začudeno gledali, kaj počenja.

»Petrin je ob pamet«, začne Petričkova Reza, kateri je sosebno rad tekel jezik, »verujte mi, da je ob pamet, sicer bi ne počel kaj takega. Za božjo voljo, saj vendar ne gori!«

»Ne gori ne, a še hujše je, nego bi gorelo«, odgovarja Petrin ter žene živino svojo pot.

Sedaj je postala radovednost še večja. A šele, ko spravi ubogo žival v varstvo, pripoveduje vaščanom, kakošnega človeka je našel v hlevu, da ni nihče drugi nego pesoglavec, kolika nevarnost da je pretila njegovi živini i. t. d.

»Veš kaj, Petrin«, oglasi se zopet Petričkova Reza, »ti si neumen, meni verjemi, da si neumen. Kakšen berač ali cigan se je privlekel v tvoj hlev, in ti ga imaš takoj za pesoglavca.«

»Kdor ne veruje, naj gre gledat«, pravi užaljen Petrin in hiti proti domu.

Kmalu se zbere vsa vas pred Petrinovim hlevom. A nihče ni bil toliko srčan, da bi odpahnil vrata in pogledal v hlev.

Najedenkrat se začuje iz hleva nekak ropot.

»No, sedaj ste siti, ko ste ga vzbudili, duše pasje, neverske!« huduje se Petrin.

A komaj to izgovori, zahrešči zapah, vrata se odpró in pred njimi stoji ,ajd' v popolni podobi, kakoršni so bili ,ajdje' sploh.

Kdo popiše strah navzočih! Nekateri zbežé z velikim hrupom vsak na svoj dom, večina se pa ne more strahu ganiti. Vsak se skriva za svojega soseda, nobeden noče biti najbližji velikanu, ker se slednji boji za svojo kožo.

A kako se začudijo, ko ne stori nikomur nič žalega, ampak jih prijazno nagovori:

»Ne bojte se me, ljudje božji. Človek sem kakor vi, četudi se po zunanem nekoliko razlikujem od vas. Moja domovina je za morjem. Zanesla me je v vaše kraje želja, poiskati si v širnem svetu dobre službe. Tako sem prišel nocojšno noč v vašo vas. Ljudij nisem hotel buditi in jih prositi prenočišča, temveč sem šel kar v hlev in prav sladko zaspal, dokler me niste vzbudili vi s svojim prihodom.«

Potlej se obrne k gospodarju ter se mu ponudi za hlapca. Petrin ga vsprejme, ker je sam že težko kmetoval. Za plačilo ni zahteval ,ajd' drugega, nego da bo imel vsaki dan za kosilo kos mesa, naj si bo govedina ali svinjina.

Gospodar je bil zadovoljen.

,Ajd' je služil pri Petrinu celih trinajst let. Ker je bil močan, da se ni bal vaških fantov vseh skupaj, so ga ti jako spoštovali in ga radi imeli v svoji družini. Petrin ga je bil vesel, kajti storil je za deset drugih in, kadar je bilo treba, tudi za več. To je šlo pri Petrinovih delo izpod rok! Vselej so prvi polje obdelali, vselej prvi senožet pokosili. Premoženje je tako narastlo, da je kmetija postala najtrdniša v celem okraju in je zaslovela daleč na okolu.

A žal, da se je Petrin prevzel in postal skop.

Ko ga nekega dne kuharica Meta povpraša, katerega mesa naj skuha za kosilo, govejega ali prešičevega, zavrne jo:

»Danes bova s hlapcem doma, da narediva v kleti prostor za poljske pridelke. Toraj bo dovolj, če skuhaš samo bob.«

Ona stori po njegovih besedi.

Pride čas kosila. Meta napravi v sobi po navadi mizo in pokliče družino.

Začnó jesti dobro napravljeni bob, toda ,ajd' se ga ne dotakne; čaka na svoj kos mesa. Ko je bila skleda z bobom prazna, in se je družina že

odpravljala od mize, tedaj se ‚ajdu‘ jeze zaiskré oči, kakor še nikoli in dé proti gospodarju:

»Tako mi tedaj plačuješ moje delo! Se-li ne spominjaš več, kako sva se dogovorila, ko sem stopil v službo. Kesal se boš še tega čina, to ti rečem, a — bo prepozno.«

To rekši zaloputne vrata, da se vse potrese, hiti v hlev in pobije najlepšega vola — Petrinu tako priljubljenega ‚lisca‘ — in ga obesi za strop.

Nato se vrne v hišo in začne peti:

„Trd bob, lisec visi za strop,
Premalo bilo je mesa,
Zdaj, menim, da ga dosti ima.
Trd bob, trd bob, trd bob
In lisec visi za strop.“

Kar najhitreje spravi skupaj, kar je bilo njegovega in zapusti Petrina za vselej.«

Tu neha Tone pripovedovati. Oče in hlapec sta že mej pripovedovanjem zaspala, a jaz še dolgo časa potem nisem mogel. Še v spanju mi ni šel iz glave oni ‚ajdu‘.

Listje in cvetje.

Nekaj cvetličja iz pesništva.

(Nabira in razkazuje St. pl. Orlovič.)

D) Iz sinekdohe se izvaja hiperbola.

Hiperbolo imenujemo prenos, ki predmet čez mero resničnosti ali možnosti poveča ali pomanjša. Primer za povečanje: kri je tekla v potokih; za pomanjšanje: Bohinjsko jezero je jedna sama solza.

Imamo dvojno hiperbolo: brezpogojno in pogojno. Brezpogojna hiperbola je izražena brez pristavka, kakorum ljiva sama ob sebi; navaja jo posebno najivna narodna pravljica. n. pr.: Peter Klepec je bil tako močan, da je ruval drevesa.

Strast, velika radost ali bolečina govori v pogojnih hiperbolah, katere imajo obliko pogoja, želje, primere ali pa izražajo pogojnost v kakoršnem si bodi pristavku, n. pr.:

Ko bi jadona se za bor prijala,
Tudi on bi zelen se posušil.

(Srbska národna)

Drugi vzgledi:

— — — kri po Kranji, Korotani
Prelita, napolnila bi jezero.

(Prešeren.)

V tej boli tožna in počasna
Ogromna solza se mi zdiš.

(„Soči“, Gregorčič.)

Grom bobni-li, trese-li se zemlja?

Ne grmi in zemlja se ne trese,

No topovi pokajo v trdnjavi.

(Srbska národna.)

Krvavo polje, brezmejno gorjé

Rodilo si ti,

Ker lilo si ti, ker pilo si ti

Potoke krvi.

(Gregorčič.)

Nove knjige in listi.

1. Pomladni Glas, posvečeni slovenski mladini. 7. zvezek. S štirimi slikami. Uredil in založil Evgen Lampe. V Ljubljani 1897. — Cena mehko vez. 30 kr., s platn. hrbtom 40 kr. — Kdor se količkaj zanima za dobro mladinsko knjižnico, nikakor ne sme prezreti raznih letnikov vrlih ‚Pomladnih Glasov‘. Tudi letošnji — že sedmi — letnik smo prečitali z velikim veseljem. Odlikuje se po različenosti mičnih in jedrovitih sestavkov, v vezani in nevezani besedi. Vsi so, vsak po svoje, čvrsti, dostojni in blažilni, nekateri bolj v razvedrilo, drugi v vednostni pouk ali npravno vspodbujajo. Zunanja

oblika je krasna. Kakor je knjižica v čast in ponos mladim gospodom pisateljem, tako bodi na radost in korist naši ljubi mladini!

2. **Zabavna knjižnica** za slovensko mladino. Urejuje in izdaje Anton Kosi, učitelj v Središči — je že dospela do VI. zvezka, v katerem nam zopet prinaša raznovrstne tvarine v daljših in krajših, pesniških in prozaičnih spisih, v jeduakem sporedu kakor v poprejšnjih zvezčkih. Knjižico, ki ima tudi lično zunanjo opravo, toplo priporočamo. Cena 15 kr.

Povest o medvedu.

(Konec.)

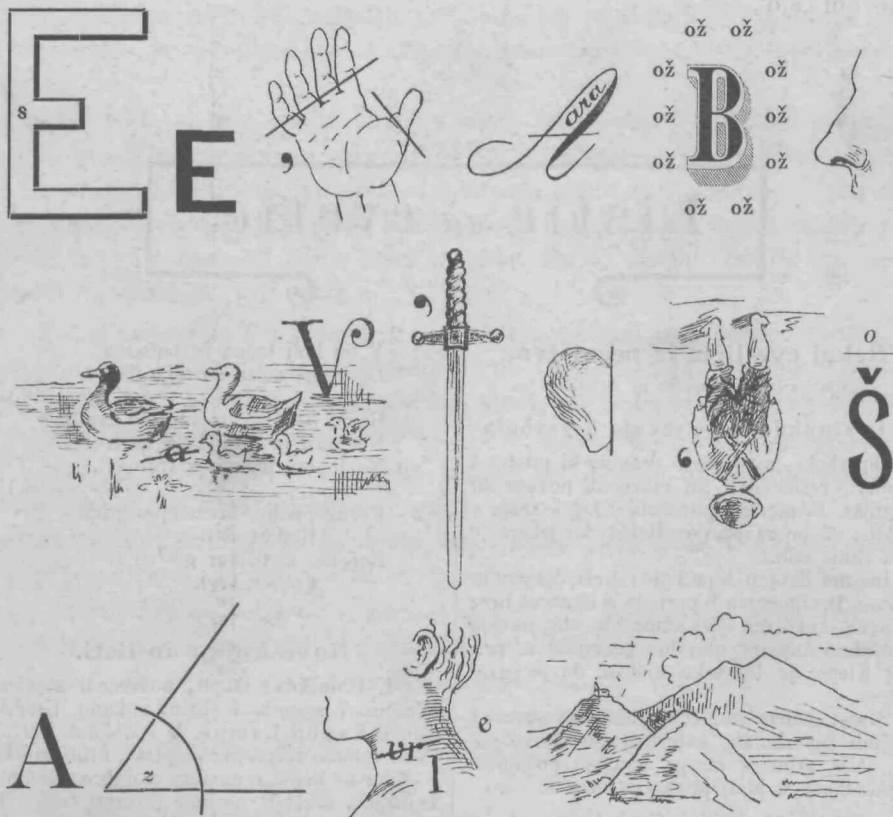
Pismeno sporočilo se je glasilo:

„Medveda zaprite, da vam ne uide!“

Ker pa gospod ni mogel takoj uganiti čudnega pisanja, je medved — ušel.

Prav so rešili: Pirc Slava in Ciril; Čenčič Zmago-slav, drugošolec v Kranju; Sajovic Gvidon, tretješolec v Kranju; Fatur Ivanko na Rakeku; Jelenc Jož. in Micica, učenca v Božjakovem; Zencovich Ema, učenka IV. razr. v Ljutomeru; Bukovnik Janez, Dolinar Jos., Kurent Alojzij, četrtošolci v Ljubljani; Huber Mici, Koprivnikar Fanci, Milavec Pepca in Šapla Anica, gojenke čč. gg. šol. sester v Mariboru; Cof Ivan, četrtošolec v Kranju; Osana Milka in Tinica, učenki pri sv. Duhu nad Krškim; Pavlina Rusova, učit. kand. v Ljubljani; Gomilšek Mimica, Govekar Pavlica, Kastelic Mimica, Kreč Božena, Premič Ivica, Tavčar Minka, Tomšič O., Traven Val., Windischer Minka, učenke I. razr. slovenske meščanske šole pri čč. gg. uršulinkah v Ljubljani; Zupanc Ernest, učenec IV. razr. na c. kr. vadi-nici v Ljubljani; Kranjc Olga, učenka III. razr. v Ormožu; Pernat Jožef, Glušič Jožef in Tischler Rudolf, učenci na Rečici; Zupančič Janko, učitelj v Kolovratu; Petrin Ana in Štrucelj Jožefa, učenki III. razreda na Rečici; Hočevar Anica, učenka v Stanjelu; Vilman Franjo, učenec IV. razr. v Kranju; Slamberger Tonček, dijak, in Inka, učenka v Ljutomeru; Gartner Albina, učenka I. razr. mešč. šole pri gg. uršulinkah v Ljubljani; Mimi Rantova, poštna uprav. na Dobravi; Gartner Dragotina, učenka III. razr. v Plani-nini; Rant M., nadučitelj na Dobrovi; Črne Mar., Adamič Mar., učenki II. razr. slov. mešč. šole pri gg. uršulinkah v Ljubljani; Adamič Antonija, učenka IV. razr. v Lichten-thurnovem zavodu; Rašl Jern., Žiher Al. in Pavla v Vurbergu.

⇒ **Rebus.** ⇐

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„**Vrtec**“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, zaležnik in urednik **Ant. Kržič**. — Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.